

és a tankönyvekről. A rátermettek, szakképzettek pedig a régi századokba is elmerülhetnek a korai adatokat fel-

kutatni, az eddigi eredményeket gazdagítani.

Gaal György

Rasor, Paul: *Faith without Certainty. Liberal Theology in the 21st Century.* (Hit bizonyosság nélkül. A liberális teológia a XXI. század elején.) Ford. Tódor Csaba. Székelyudvarhely, 2011, Litera-Veres Könyvkiadó, 182 oldal

Az a meggyőződésem, hogy a Tódor Csaba által most lefordított a *Hit bizonyosság nélkül* tanulmánykötet tulajdonképpen egy felszólítás, kihívás lehet azok számára, akik ebben a huszonegyedik századi időben vagyunk itt, és mostanában próbálunk élni, s úgymond rendbe szeretnénk tenni hitünket és hitünk környezetét. Mert biztosak csak abban lehetünk, hogy a hit területén – a mihez tartás, a fontosság, a kiemelés végett mondhatnám, irthatnám akár nagybetűvel is azt, hogy a HIT környékén – nincsenek a dolgok a legnagyobb rendben. Alapvető problémáról van szó, hiszen a hit, még akkor is, ha olykor nem tudunk róla, még akkor is, ha nem vesszük komolyan, mert megfoghatatlan, biztos, hogy egyidős az emberiséggel. Csakhogy a könyvnek alcíme is van: *A liberális teológia a XXI. század elején*, s ezzel máris úgy ajánlja munkáját a szerző, hogy nem nyújt biztosan célravezető és biztos megoldást.

A teológia mellett filozófiai tanulmányokat folytató lelkész angliai diákoskodása idején (jelenleg a University of Manchester doktori iskolájának hallgatója) olyan szerző művét fordí-

totta le, akivel személyesen találkozott, s aki az angolszász világ liberális teológiájának egyik legismertebb gondolkodója. Ez a mű roppant fontos alapigazságot tartalmazó kijelentésektől telített, de ugyanakkor egy vázlatos liberalizmus-történetet és jelent-értelmező próbálkozást, amelyben mindvégig benne van a hogyan tovább kényszere is.

Paul Rasor abból indul ki, hogy a teológia: „fogalmához gyakran társulnak akadémiai, misztikus vagy technikai fogalmak, amelyek elvont dogmákra összpontosítanak. Ennek ellenére a teológia célja tulajdonképpen nagyon egyszerűen megfogalmazható. Ha a vallás arra való, hogy minél szélesebb képet adjon nekünk a világról, amely segít, hogy tájékozódjunk, értelmet és célt találjunk a világegyetemben, akkor a teológia ezeket a világnézeteket és azok előfeltételeit elemzi. (...) Magában foglalja világnézeteink óvatos kriticismusát és rendszeres újjáépítését, azokkal a szimbólumokkal együtt, amelyek azokat fenntartják.” Ennek alapján – folytatja Paul Rasor – „...a teológiát nemcsak tudósok és vallási vezetők művelik. Ez egy olyan fajta el-

foglaltság, amit gyakorlatilag minden ember tud végezni, és végzi is.” Szabodon idézve, ha a családjunkban történt olykor örömet okozó esemény, máskor, ha tragikus történésekről szólunk vagy gondolkodunk, ha észrevételeink vannak a bennünket érintő társadalmi jelenségekről, leggyakrabban az igazságtalanságról, akkor mi magunk is teológiai értelmezést végzünk.

A könyv alcímében szereplő másik kulcsszó a liberális/liberalizmus, együtt jelöl egy fogalmat: liberális teológia. Hogyha a liberalizmus „mindezekelőtt egy lelkiséget, egy magatartást, az elme egyik állapotát jelenti, s a latin *liberalis* szó töve a *liber*, azaz szabad, akkor a liberális teológia a vakbuzgóságtól és a hagyományos véleményektől mentes, a történelmi intézményeknek nem kedvező, az ésszerűtlen elfoglaltságoktól független, nyitott lelkiséget takar.

A kötet történeti vonatkozásairól annyit, hogy az erdélyi, német, angol és tengeren túli liberális teológia kezdeteiről értekeznek – nyilván, csak vázlatosan –, majd közelebb érkező a mi időnkhez, fejezetekbe bontva elénk sorolja mindazokat a problémaköröket, amelyek a XX. század folyamán egymásra rakódtak, s e rendezetlenségben a XXI. század partjaihoz sodródva mint széttöredezett évezredes jégtáblák zajlanak, csapódnak a friss hullámvérésben a mai sziklákhöz. A modern kor szabadelvű teológiájának forrásvidékétől indul Rástor. Galilei, Descartes

a kiindulópont. Galilei filozófusként nem azt kérdezte, hogy a tárgyak miért mozognak, hanem inkább fizikusként azzal foglalkozott, hogy hogyan. Descartes pedig a biztos tudás alapjait kereste, az egyetlen biztonságot, amelyet saját léte által szerzett: „Gondolko-dom, tehát vagyok.” Hogy aztán ebben a bevezető fejezetben eljussunk a modernitás korlátaig. A felvilágosodás és a felemelkedés polgári eszméi újraformálják ugyan az alapintézményeket Észak- és Nyugat-Európában, Észak-Amerikában, de a világ többi részén továbbra is fennmaradtak a hagyományos vallási nézetek. De ne feledjük, hogy ezt a létező haladást, amely valóban felemelkedést és fejlődést jelentett, kimagaslóan művelt és az elithez tartozó fehér férfiak hozták létre, és gyümölcseit is többnyire ők élvezték, illetve az általuk generált és konzervált társadalmi szerkezet.

Ahogy fentebb is mondtuk, mindenben benne van a teológia, mint olyan, s mindenütt fellelhető, ha látó szemmel nézzük a problémákat, ha úgy élünk, hogy egyúttal kultúrantropológusok (embertanászok) is vagyunk, ha ember- és valóság-megismeréssel foglalatalkodunk. Kinek-kinek lehet így saját teológiája, saját liberális teológiája.

És a liberális teológia nem arra való, hogy megnyugtassa a szívet. Irányít, de nem jelöl meg célállomást. Az önértelmezés eszköze. Paul Rástor mindvégig kételkedik, rávilágít bizo-

nyos ellentmondásokra, de fenntartja és felkínálja a párbeszéd lehetőségét. Intellektuális őszintesége, a társadalmi igazságosság melletti kiállása ezt a tanulmányt akár hasznos kézikönyvvé is változtathatja a fordítás révén. Mindenkinek hasznára válhat ez a mű, akit érdekelnek a hit, a lelkiesség problémái, akit érdekel a hely és a szerep, amelyet ennek a generációnak itt be kell töltenie, ha nem akarja ama nyilvánvaló első és

népes kategóriában a konzum-idiotizmust gyakorolni és gyarapítani, amelyben nincsen gondolati mélység, és minden kívül esik az erkölcsiség vagy az intellektuális igény határmezsgyéin.

Mi is a hitben a bizonyosságunk? Hogy van ennél jobb. Hogy holnap ezt szebben és tartalmasabban lehet majd átélni. Ennyi. Ez a remény. És ez bőven elég. Vajon?

Simó Márton